

Överförmyndaren

FÖRÄLDRARS FÖRVALTNING AV BARNNS EGENDOM

Vad är skillnaden mellan förälder, vårdnadshavare och förmyndare?

En förälder är vanligtvis både vårdnadshavare och förmyndare för sitt barn. I uppdraget som vårdnadshavare ska föräldern se till att barnet får trygghet, omvårdnad och en god fostran. I uppdraget som förmyndare ska föräldern se till att förvalta barnets egendom och företräda barnet i ekonomiska angelägenheter. När båda föräldrarna är vårdnadshavare utövas vårdnaden och förmynderskapet gemensamt.

Vad får barnets pengar användas till?

Enligt lag får barns pengar i skälig omfattning användas för barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt.¹ Barn ska inte stå för sådana kostnader som anses omfattas av föräldrars försörjningsplikt.

Föräldrar har försörjningsplikt för barnet tills barnet fyller 18 år eller tills det har gått ut gymnasiet, däremot inte längre än tills barnet fyller 21 år. Föräldrar ska vanligtvis betala för barnets kostnader för exempelvis kläder, nöjesresor, inredning, tv-spel, fritidsaktiviteter, gym/träningskort. Om föräldrarnas samlade ekonomi inte tillåter en sådan utgift kan barnet ibland själv få stå kostnaden.

Om du är osäker på om en utgift för barnet ingår i ditt ekonomiska ansvar och försörjningsplikt kontakta gärna överförmyndarkansliet för mer information *innan* köpet eller uttag görs om du vill att barnet ska betala själv.

Informationen nedan tar endast upp förmyndarens roll eftersom det bara är denna som överförmyndaren har tillsyn över.

Förmyndarens roll

I Sverige gäller en princip om fri föräldraförvaltning. Det betyder att det huvudsakliga ansvaret för förvaltningen av ett barns tillgångar ligger på förmyndarna. Utgångspunkten är att alla förmyndare agerar för sina barns bästa.

Det är förmyndarens uppgift att se till att barns medel i skälig omfattning används för barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. Tillgångar som inte behövs för

¹ 12 kap 4 § föräldrabalken

detta ska placeras på ett tryggt sätt och ge en skälig avkastning. En förmyndare ska fortlöpande föra noteringar (t.ex. i kassabok eller i excelblad) över sin förvaltning och göra anteckningar om övriga åtgärder. Det är viktigt att alltid förvara barnets tillgångar separat så att de inte blandas samman med egen eller annans egendom som förmyndaren förvaltar, det gäller t.ex. syskons tillgångar.

I viktiga frågor ska förmyndaren alltid be om barnets synpunkter när det kan ske med hänsyn till barnets ålder och mognad. Förmyndaren kan bli skadeståndsskyldig mot barnet om den inte sköter sin förvaltning.

Ibland behövs en tillfällig god man

En förmyndare kan *inte* företräda sitt barn när de båda har del i samma rättshandling, exempelvis att bevaka rätt i ett dödsbo som både förmyndaren och barnet är delägare i. Detta gäller även när förmyndares maka/make/sambo har del i samma rättshandling som barnet.

Om det finns minsta risk för intressekonflikt bör du kontakta överförmyndaren för råd istället för att riskera att upprätta ett avtal som inte blir giltigt. Vid behov kan då en tillfällig god man förordnas att företräda barnet. Det blir då enbart för den aktuella åtgärden som gode mannen företräder barnet.

Överförmyndarens roll

Överförmyndaren är den myndighet som har tillsyn över hur barns tillgångar förvaltas och hur förmyndare bevakar barns ekonomiska angelägenheter. Vår uppgift är att se till att barns medel förvaltas för barnets bästa eller används för barnets nytta enligt de lagregler som finns. Det innebär att en förmyndare alltid är skyldig att lämna överförmyndaren de upplysningar om förvaltningen som begärs. Vissa åtgärder för barnets räkning kräver enligt lag² att förmyndarna har inhämtat överförmyndarens samtycke för att åtgärden ska bli giltig.

Överförmyndaren i Ekerö kommun är behörig överförmyndare för alla barn som är folkbokförda i Ekerö kommun. Det är därför viktigt att meddela oss om barnet flyttar från kommunen.

Åtgärder som *alltid* kräver överförmyndarens samtycke

När en förmyndare för barnets räkning ska göra någonting av det som beskrivs nedan krävs *alltid* överförmyndarens samtycke:

² En stor del av överförmyndarens verksamhet framgår i föräldrabalken, så även vårdnadshavares och förmyndares skyldigheter.

1. Fast egendom

Samtycke krävs för förvärv (köp och gåva) och försäljning av fastighet eller bostadsrätt. När barn äger en fastighet eller en bostadsrätt måste förmyndarna också redovisa sin förvaltning till överförmyndaren varje år.

2. Gåvor/Understöd

Förmyndare får som regel inte ge bort barnets egendom. Ett undantag är personliga presenter av mindre värde (t.ex. julklapp eller födelsedagspresent) om barnet har ekonomiskt utrymme för detta. Med överförmyndarens samtycke kan förmyndaren i vissa fall använda barnets inkomster till understöd åt barnets närstående. Vid tveksamhet kring detta ber vi dig kontakta överförmyndarkansliet innan du agerar.

3. Skuldsättning

Samtycke krävs för att förmyndare, för barnets räkning, ska kunna ta lån eller ingå annan skuldförbindelse. Samtycke krävs också för att ingå borgensförbindelse eller ställa den omyndiges egendom som säkerhet för barnets eller annans förbindelse/lån.

Om barnet har tillgångar över åtta prisbasbelopp, 378 400 kronor

När ett barns tillgångar överstiger åtta prisbasbelopp (2020 uppgår pbb till 47 300 kr x 8 = 378 400 kr) har förmyndaren en skyldighet att inom en månad anmäla detta till överförmyndaren. Anmälan sker genom att samtliga förmyndare lämnar in en förteckning med barnets alla tillgångar. Förteckningen undertecknas på heder och samvete.

När barnets tillgångar överstiger 8 prisbasbelopp utökas överförmyndarens tillsyn och blir mer aktiv. Utöver de åtgärder som alltid kräver överförmyndarens samtycke gäller nu också andra lagregler om överförmyndarkontroll³. Exempelvis krävs överförmyndarens samtycke för att kunna placera barnets tillgångar i aktier och försäkringar. De flesta fonder och obligationer är däremot fria placeringar som inte kräver överförmyndarens samtycke.

En förmyndare måste varje år, före den 1 mars, redovisa sin förvaltning i en årsräkning. Årsräkningen undertecknas på heder och samvete av samtliga förmyndare. Den granskas sedan av överförmyndaren.

Om barnets tillgångar vid ett senare tillfälle kommer att understiga fyra prisbasbelopp (2020: 189 200 kronor) och det inte finns annan särskild anledning till

³ 14 kap 2–7 §§ föräldrabalken

fortsatt överförmyndarkontroll, ska överförmyndaren besluta om att överförmyndarkontrollen ska upphöra.

Senast en månad efter att förmynderskapet har upphört ska en sluträkning lämnas.

När barnet är myndigt skickas alla redovisningshandlingarna till barnet så att hen har möjlighet att gå igenom förvaltningen⁴.

Överförmyndarspär

Huvudregeln är att barns medel inte är spärrade för en förmyndare utan det förutsätts att förmyndaren använder medlen för barnets bästa enligt gällande regler. När ett barn får pengar genom arv, testamente eller försäkring och det utbetalade beloppet överstiger ett prisbasbelopp ska den som betalar ut pengarna alltid sätt in dem på ett spärrat bankkonto i barnets namn. Utbetalaren måste meddela överförmyndaren om insättningen.

När ett konto har en överförmyndarspär krävs överförmyndarens samtycke för att ta ut pengar från kontot. Ansökan om uttag görs skriftligen från samtliga förmyndare gemensamt, blankett finns på www.ekero.se. Är barnet över 16 år ska barnet alltid yttra sig över uttaget.

I ansökan om uttag anges vilket belopp som önskas ta ut, från vilket konto (ange kontonummer och bank) samt vad pengarna ska användas till. Bifoga saldobesked från uttagskontot och i det fall uttaget avser ett inköp bifoga också offert/prisuppgift på det önskade inköpet. Samtycker överförmyndaren till uttaget så lämnas detta genom ett skriftligt beslut (gäller även vid avslag). När pengarna har använts till avsett ändamål redovisas detta till överförmyndaren genom exempelvis kopia på kvitto.

Det är viktigt att komma ihåg att ansöka om uttag från spärrat konto *innan* några inköp sker för barnets räkning, eftersom det inte är tillåtet att skuldsätta barnet. Uttagna pengar från ett överförmyndarspärrat konto ska användas till barnets uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. Uttag medges vanligtvis inte för kostnader som innefattas av det ekonomiska vårdnadsansvaret (t.ex. inköp av kläder, nöjesresor, inredning, fritidsaktiviteter, tv-spel, gym/träningskort etc.) då dessa inte ska belasta barnet.

⁴ Barnet har under tre år från att hen mottog redovisningarna möjlighet att väcka talan om ersättning för skada som förmyndaren har orsakat avsiktligen eller pga. vårdslöshet, 12 kap 14–15§§ föräldrabalken.

När överförmyndaren får in en begäran om uttag för första gången kontrolleras om samtliga förmyndare är aktuella i Kronofogdens samt socialförvaltningens register.

Överförmyndarspärren försvinner per automatik när barnet fyller 18 år. Den då myndiga ungdomen får sedan själv ansvara över sina tillgångar.

Övrig information

Särskild överförmyndarkontroll

Överförmyndaren kan också utöva tillsyn genom särskild överförmyndarkontroll. För att bestämmelserna om särskild överförmyndarkontroll ska gälla krävs att det har ställts upp villkor att egendomen ska stå under särskild överförmyndarkontroll och att barnet får egendomen genom:

- arv eller testamente,
- gåva,
- förmånstagarförordnande i försäkring i anledning av dödsfall m.m.

En gåvogivare måste skriftligen anmäla den villkorade gåvan till överförmyndaren innan gåvan ges. Om pengar enbart sätts in på ett överförmyndarspärtrat konto utan anmälan till överförmyndaren gäller inte reglerna om särskild överförmyndarkontroll. En givare kan senare återkalla sitt villkor om särskild överförmyndarkontroll.

Vid särskild överförmyndarkontroll blir pengar som sätts in på bank överförmyndarspärtrade. Förmyndarna måste även redovisa sin förvaltning varje år till överförmyndaren.

Särskild förvaltning

Det har i svensk rätt sedan länge accepterats att det vid exempelvis gåva, testamente eller förmånstagarförordnande bestäms att egendom ska förvaltas av någon annan än förmyndaren. Ett giltigt villkor om särskild förvaltning leder till att en förmyndare helt saknar inflytande i förvaltningen av egendomen. Eftersom förmyndaren då inte förvaltar egendomen har inte överförmyndaren någon tillsyn över den förvaltningen.

För att villkor om särskild förvaltning ska accepteras måste det framgå att alla förmyndare undantas från bestämmanderätt och att någon utpekas som särskild

förvaltare. Den särskilda förvaltaren behöver inte vara en fysisk person utan exempelvis en bank kan ges rätt att utse en tjänsteman från banken.

Särskild förvaltning kan gälla även efter barnets myndighetsdag. Den särskilda förvaltaren ska årligen lämna redovisning av sin förvaltning till förmyndarna och efter myndighetsdagen till det då vuxna barnet. Den som har förordnat om särskild förvaltning kan också sätta upp andra villkor som ska följas av den särskilda förvaltaren.

Kontakta Överförmyndaren i Ekerö kommun

Du är alltid välkommen att kontakta överförmyndarkansliet i Ekerö kommun om du vill ha mer information. Om du vill ringa har överförmyndarkansliet telefontid helgfria vardagar mellan kl. 9-11 på telefonnummer 08-124 57 150. Det går även bra att skriva eller mejla till oss.

Adressen är: Överförmyndaren
Box 205
178 23 Ekerö

E-post: of@ekero.se

Överförmyndarens blanketter finns på: www.ekero.se/Gemensamt/Blankettbanken/

Senast uppdaterad 2020-09-29